

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2009 m. rugpjūčio 6 d.

Statistikos departamento paskelbtas antrojo ketvirčio pirmasis BVP įvertis rodė labai staigų – 22,4 proc. – BVP mažėjimą. Remiantis šiais duomenimis, ekonomikos kritimas per antrąjį metų ketvirtį nelėtėjo. Tačiau dėl to tikėtini gerokai švelnesni ketvirtiniai pokyčiai 2009 m. antrąjį pusmetį. Neatmestina ir prielaida, kad tikrasis Lietuvos ekonomikos aktyvumas yra didesnis dėl šešėlinės ekonomikos augimo, bet kiekybiškai tai įvertinti šiuo metu sudėtinga. Be to, šių metų rudenį, kaip ir kasmet, Statistikos departamentas peržiūrės pastarųjų metų duomenis, dėl to galimi reikšmingi BVP augimo pokyčiai. Duomenų dinamika leidžia tikėtis mažesnio patikslinto 2008 m. BVP, taigi ir mažesnio nei šiuo metu skelbiama BVP kritimo ir optimistiškesnių ekonominių rodiklių prognozių.

Šalies ekonomikos nuosmukis, susijęs su stipriais užsienio ir vidaus paklausos pokyčiais, labai padidino ūkio raidos perspektyvų neapibrėžtumą. Prognozių tikslumą mažina tiek pastaraisiais ketvirčiais nuolat blogėjusios Lietuvos užsienio prekybos partnerių ekonominės prognozės, tiek ir naujai statistiniai duomenys. Pavyzdžiui, pastaruoju metu itin išaugo atsargų pasikeitimai: 2009 m. pirmąjį ketvirtį atsargų pokyčiai sudarė 12,7 proc. nominaliojo BVP (palyginimui, 2005–2008 m. – vidutiniškai apie 3 proc.). Kadangi ši BVP dedamoji iš dalies apima statistinį neatitikimą tarp BVP, įvertinto gamybos ir išlaidų metodais, jos padidėjimas lemia kur kas didesnę neapibrėžtumą prognozuojant BVP ir kitus makroekonominius rodiklius.

Palyginti su gegužės mėn., numatoma, kad realiojo sektoriaus rodiklių pokyčiai bus didesni nei prognozuota. Tačiau atsižvelgiant į stiprų pirmojo pusmečio BVP kritimą tikimasi, kad antrąjį pusmetį ekonomikos nuosmukis bus lėtesnis ir BVP šiais metais sumažės 19,3 proc. Stabilizavimosi scenarijus leidžia tikėtis ir optimistiškesnės nuotaikos pasaulyje. Pastaruoju metu kylančios akcijų ir žaliavų rinkos, geresnis nei prognozuota JAV antrojo ketvirčio BVP rodiklis, teigiamos naujienos gamyboje ir nekilnojamojo turto rinkoje rodo stipresnių ženklų, kad pasaulio ekonomika pradeda atsigausti. Padidėjusi užsienio paklausa suaktyvintų Lietuvos atvirąjį sektorių ir būtų svarbus veiksnys, skatinantis bendrą šalies ūkio atsigavimą.

Šiuo metu prognozuojamas ekonomikos nuosmukis 2009 m., gražinantis Lietuvos realųjį BVP į 2004–2005 m. lygį (4–5 metais), yra istoriškai palyginamas. Pavyzdžiui, Skandinavijos šalys dėl kredito krizės 1993 m. prarado 5–6 metų realiojo BVP prieaugį, 1998-aisiais Indonezijos ekonomika grįžo į prieš 4–5 metus buvusį lygį, tais pačiais metais Rusijos BVP buvo mažiausias nuo statistikos skaičiavimo pradžios (1987 m.).

Kitiems metams prognozuojamas tolesnis Lietuvos BVP mažėjimas 5,2 proc. susijęs su prastesnėmis vidaus paklausos tendencijomis, kurias turėtų lemti tebemažėjantis darbo užmokestis ir išaugęs nedarbo lygis.

Palyginti su gegužės mėn., kainų raidos vertinimai iš esmės nekito – 2009–2010 m. infliacija sudarys 3,9 ir –2,0 proc. Nuo rugsėjo mėn. didinamo PVM tarifo poveikį infliacijai turėtų kompensuoti elektros energijos ir gamtinių dujų atpigimas, akcizo dyzeliniam kurui sumažinimas ir šiluminės energijos kainos pokyčiai dėl pigesnių gamtinių dujų. Nuo 2010 m. numatomas elektros energijos brangimas didins infliaciją, tačiau šią įtaką turėtų nusverti bendros defliacinės nuotaikos, susijusios su stipriu ūkio nuosmukiu ir mažėjančiu darbo užmokesčiu.

Kol kas neatmestinas ir alternatyvus scenarijus, numatantis lėtesnį ekonominio aktyvumo stabilizavimąsi nei pagrindiniame prognozių scenarijuje. Pagrindiniai rizikos veiksniai, galintys lemti prastesnes prognozes, yra išliekantis tolesnės užsienio šalių ekonominės raidos neapibrėžtumas, stipresnis privataus vartojimo ir investicijų mažėjimas, taip pat didesnis nedarbo lygis. Remiantis šiuo scenarijumi, BVP galėtų sumažėti iki 2 proc. punktų daugiau.

Stipresnį privačiojo vartojimo kritimą gali paskatinti nepalankios darbo rinkos tendencijos ir paskolų srauto

mažėjimas. Greičiau nei numatoma augantis nedarbo lygis ir spartesnis darbo užmokesčio kritimas lemtų didesnius gyventojų disponuojamųjų pajamų pokyčius. Neigiamos įtakos namų ūkių išlaidoms turi ir pakitusios būsto ir vartojamųjų paskolų srauto tendencijos. Griežtesnės skolinimo sąlygos, vyraujantys lūkesčiai dėl tolesnio nekilnojamojo turto kainų kritimo ir gerokai atsargesnis ateities pajamų vertinimas prisidėjo prie mažėjančio namų ūkių paskolų portfelio – šių metų pirmąjį pusmetį gyventojai daugiau paskolų gražino nei paėmė naujų. Ekonominiam aktyvumui stabilizuojantis lėčiau, pesimistinės nuotaikos gali sumenkinti paskolų paklausą ir paskatinti namų ūkius vartojimo išlaidas apriboti labiau nei tikimasi.

Nepasitvirtinus spartaus išorės paklausos atsigavimo prielaidai, galimas stipresnis investicijų nuosmukis negu numatyta pagrindiniame prognozių scenarijuje. Šių metų pradžioje, vyraujant dideliame ekonomikos raidos perspektyvų neapibrėžtumui, itin sparčiai mažėjo investicijų į gamybos priemones. Užsitęsęs atsigavimas pasaulio rinkose prisidėtų prie tolesnio šių investicijų mažėjimo. Investicijas taip pat riboja nepalankios skolinimosi sąlygos, o mažėjanti pelningai dirbančių įmonių dalis rodo, kad sumenko įmonių galimybės finansuoti investicijas savo lėšomis. Mažiau palanki pasaulio ūkio raida savo ruožtu lemtų vėlesnį atsigavimą tarptautinėse finansų rinkose ir leistų numatyti stipresnį nei šiuo metu prognozuojama paskolų įmonėms srauto kritimą Lietuvoje.

Didelis vidaus ir užsienio paklausos mažėjimas taip pat pakeistų užsienio prekybos raidos vertinimą. Šiais metais importas ir eksportas sumenkėtų labiau nei pagrindinio scenarijaus prognozėse. Kitais metais šių rodiklių pokyčiai bus švelnesni – eksporto didėjimą skatins vėliau prasidėjęs Lietuvos prekybos partnerių atsigavimas, o importo nuosmukį sušvelnins po Ispanijos AE uždarymo padidėsiantis importuojamų gamtinių dujų arba elektros energijos mastas.

NUMATOMA LIETUVOS EKONOMIKOS RAIDA 2009–2010 M.

	2009 m. liepos mėn. prognozė			2009 m. gegužės mėn. prognozė		
	2008	2009*	2010*	2008*	2009*	2010*
Kainų ir sąnaudų kaita (procentai, pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija (apskaičiuota pagal suderintą vartotojų kainų indeksą)	11,1	3,9	-2,0	11,1	3,9	-2,1
BVP defliatorius	10,3	-3,4	0,0	10,3	-3,1	0,3
Darbo užmokestis (kompensacija vienam dirbančiajam)	18,0	-9,8	-8,1	18,0	-12,3	-5,2
Importo defliatorius	8,1	-11,9	1,8	8,1	-6,1	3,4
Eksporto defliatorius	12,2	-13,3	1,8	12,2	-5,5	3,9
Ekonominis aktyvumas (lyginamosiomis kainomis, procentai, pokytis per metus)						
Bendrasis vidaus produktas	3,0	-19,3	-5,2	3,0	-15,6	-4,5
Privataus vartojimo išlaidos	4,7	-18,2	-7,0	4,7	-17,5	-8,2
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos	4,3	-2,7	-4,6	4,3	-14,9	-3,6
Bendras pagrindinio kapitalo formavimas	-6,1	-42,2	-5,8	-6,1	-39,0	-8,5
Prekių ir paslaugų eksportas	11,3	-19,3	2,4	11,3	-14,4	4,0
Prekių ir paslaugų importas	10,0	-32,9	-0,9	10,0	-28,0	-0,8
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (procentai, palyginti su darbo jėga)	5,8	15,7	19,3	5,8	11,6	13,4
Užimtieji (procentai, pokytis per metus)	-0,9	-10,2	-7,0	-0,9	-7,1	-4,5
Išorės sektorius (procentai, palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	-11,2	-0,2	1,7	-11,2	0,5	3,9
Einamosios sąskaitos balansas	-12,2	0,2	1,9	-12,2	0,9	4,2
Einamosios ir kapitalo sąskaitos balansas	-10,5	4,7	6,6	-10,5	2,8	6,7

* prognozė